

PALJUD ON KUTSUTUD, KUID VÄHESED ON VALITUD

Ines Ormus

Koguduse asutamisest saadik on Kaarli koguduses kõige pikemat aega õpetajana töötanud **Aleksander Leon Richard Kapp**. Oma veidi kärelda, kuid elurõõmsa häälega kuulutas ta evangeeliumi ning kutsus inimesi kirikusse 34 aastat: 1906-1940. 9. septembril möödus tema surmast 60 aastat.

Lapsepõlv ja õpinguaastad

Aleksander Leon Richard Kapp sündis 6. heinakuu päeval 1874. aastal Suure-Jaanis lasterikkas perekonnas. Lapsi oli Joosep ja Minna Kapi perekonnas palju - 15, kellest 7 küll varajases lapsepõlves surid. Kihelkonnakooliõpetaja ja kõstri pojana sai ta alghariduse ning esimese usulise kasvatus kodus oma vanamatelt, keda ta elu lõpuni väga austas ja armastas. Ema oli õrnatundeline, hea ja usklik inimene ning oma mehele kindlaks toeks kõigis tema ettevõtmistes. Vaatamata saksa päritolule oli Minna Kapp suur eestlaste poolehoidja. Isa Joosep Kapp oli aga üks ärksamaid rahvusliku ärkamisaja tegelasi Jakob Hurda leeris. Hiljem tõmbus ta poliitilisest elust tagasi ja pühendas end rohkem kultuurilistele üritustele. Suure perekonna lastel möödus lapsepõlv lõbusalt, täis vallatusi:

Köstrimaja avaras söögitoas, mis külmadel talveõhtutel oli valgustatud lae all rippuvast suurest õlilambist, korraldati õdede ja vendadega huvitavaid mängu, kevadel ja sügisel aga maadeldi õues koolipoistega, hüpati nendega klassis laudu mööda või korraldati sigade ja koertega võidujookse. --- Ilus oli lastel elada oma kodus, nii mitmekesine oli elu. Suur koolimaja, kus asetses leerituba nurgas seisva väikese oreliga... Mäng ja laul õues, siis läheduses seisev kirik kõrgel mäekünkal, kiriku all järve, järve kaldal kõverad pajud, vee peal vesiroosid. --- Ja lõpeks kogu see avar loodus ja maaelu oma töö mitmekesisusega - kas oli see hilisel sügisõhtul, mil rehe juures vihkusid pimedasse rehetuppa ajasime ja pärast seda reheahju juures tule valguses küpsekartuleid sõime, kuulates rebepapi õudseid jutustusi, või oldi aias õunu võtmas - kõik see oli nii kõitev ja armas, seda enam et keegi meie vabadust just ei kitsendanud.

Kodus õpitud kinnistas Aleksander kaks aastat isa käe all Suure-Jaani kihelkonnakoolis. Pärast seda astus ta Viljandi maakonna gümnaasiumi, mille lõpetas 1892. aastal kuldaurahaga. Suur osa tema edasisel haridustee valikul oli kodusel kasvatusel - oli ta ju kasvanud perekonnas, kus muusika ja jumalasõna oli loomulik osa elust. Kui vend Artur valis muusikutee ning temast sai hiljem tunnustatud helilooja, pedagoog ja konservatooriumi juhataja, siis Aleksander alustas 1901. aastal õpinguid Tartu Ülikooli usuteaduskon-

nas. Usuteaduskonna lõpetas ta 1901. aastal ning valikud konsistooriumi eksamid sooritas kahes osas: Riias Liivimaa Konsistooriumis 1901. aastal ning Peterburi Konsistooriumi juures 1904. aastal.

1901. aasta detsembrikuust oli ta õpetajaameti kandidaat õpetaja R. Kallase juures Peterburi Eesti Jaani koguduses kuni ametisse õnnistamiseni veebruaris 1904. Pärast seda teenis ta kogudust veel pea kaks aastat, 1905. aasta lõpuni, siis asus elama Tallinna, teenides lühikest aega Tallinna Pauluse kogudust.

Kaarli koguduses

1896. aastal võttis Kaarli koguduse peakoosolek vastu otsuse jagada kogudus kaheks iseseisvaks pihtkonnaks. Järgnevatel aastatel kerkis see mõte taas ja taas päevakorda, kuid tegudeni ei jõutud siiski enne kui 1906. aastal. Koguduse peakoosolekul valiti I pihtkonna õpetajaks Aleksander Leon Richard Kapp (II pihtkonna õpetajaks oli eelnevalt valitud Rudolf Hurt). 28. septembril 1906 tuli sellele Konsistooriumilt ametlik kinnitus ja pühapäeval, 15. oktoobril viis kindralsuperintendent läbi ametisseõnnistamise. Jumalateenistu-

sel pidas Aleksander Kapp jutluse Mt 22:1-14 järgi, mille kohaselt *Taevariik on kuninga sarnane, kes tegi oma pojale pulmad. Ja ta läkitas oma sulaseid kutsutuid pulmameole paluma, aga need ei tahtnud tulla. --- sest paljud on kutsutud, aga vähesed valitud!* Jumalateenistusel esinesid koor ja orkester.

Aleksander Kapp jõudis palju, tema teenimisajal saavutas Kaarli kogudus oma vaimsed kõrghetked, Eesti rahva ajaloos märkis see aga Vabadussõja- ja iseseisvusaega. Tal oli määrav osa nii koguduse traditsioonide väljakujundamisel kui ka varade hooldamisel. Kogu oma teenimisaja jooksul taotles ta koguduse vaimuasjades maksimumi.

Fakte Aleksander Kapi tegevusaastatest Kaarli koguduses

1909 otsustas koguduse peakoosolek kiriku peaukse kohal olevasse roosaknasse üles seada kella; vastav tellimus saadeti Bockenheimi. **1910** võeti nõuks ehitada Rahumäele kabel koos kellatorniga. **1916.** aastal pöörati suuremat tähelepanu kiriku käärkambrite hooldusele. Lähiaastatele jäävad kiriku maja nõutamine Toompeale, selle remondiks ettevalmistamine ja leerisaali ehitamine, lastehoiu ja vaestemaja loomine. **1917.** aasta koguduse peakoosolekul saadeti Asutavale Kogule protestitelegramm Eestimaa komissari Jaan Poska ametist tagandamise puhul. **1918** tutvustas Aleksander Kapp koguduse nõukogule reaalgümnaasiumi tüüpi kooli projekti; kool alustas tööd oktoobris. **1919.** aastal kinnitati uus koguduse põhikirj, loodi kolmas pihtkond. Mõeldi oma koguduse maja ehitamisele, kus oleks võimalik läbi viia kolme suure pihtkonna leeritöö. **1920.** aastaks oli igas pihtkonnas üle 13 000 liikme. E. F. Walckeri firmalt Saksamaal telliti Eesti suurim orel, registreeriti Vaeste Hoolekande Selts ja Kaarli Lauluselts. 1923 tehti kirikus suur remont, korrastati elektriseadmed, pandi sisse kesk- küte. Suuresti tänu uuele orele said väga populaarseks muusikaõhtud, kus esinesid meie mainekaimad solistid ja koorid. Kirik hakkas elama täisverelist elu, seda pühakoda eelistasid paljud asutused ja organisatsioonid oma tähtpäevade tähistamisel. Pärast õpetaja Brasche surma 1906. a sai Aleksander Kapp pikka- deks aastateks Väikeste Laste Hoiu Seltsi esimeheks, olles selles kohuses kuni 1940. aastani. Ta oli ka Vaeste Hoolekande Seltsi esimees ning Kaarli Eragümnaasiumi juhatause liige.

Väljaspool Kaarli kogudust

Aleksander Kapi töövõime ja jõudlus olid erakordsed. Kahel korral oli ta Tallinna praost ja Konsistooriumi vaimulik assessor; piiskop Jakob Kuke surma järel 1933. aastal piiskopi asetäitja; Põhja vikaarkonna piis-

koplik vikaar, kes ühtlasi täitis ka Lääne vikaarkonna vikaari ülesandeid. Ta oli Eesti Meremisjoni asutaja ja esimees, Tallinna Linnamisjoni juhataja, kuulus Kristlikku Rahvaerakonda ja Keskerakonda. Samuti töötas ta usuõpetuse õpetajana nii Peterburis kui ka Tallinnas. Talle on antud Eesti Punase Risti I järgu 2 astme teenetemärk. Asutava Kogu ning 3. ja 4. Riigikogu liikmena on ta oma panuse andnud ka Eesti riigi hoidmisel ja ülesehitamisel.

Perekond

2. juunil 1909 abiellusid Petrogradis Aleksander Kapp ja Hanna Ruckteschell. Sellest abielust sündis 4 tütart: Juta, Martha Alexandra, Hanna ja Maria-Maret.

Lapsed kirjutavad oma mälestustes järgmist: Kasvasime distsipliiniga kodus vanemate hoole all. Toompea nõlvakult kooliealistena kas Tallinna Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi (Juta, Martha) või Lenderi kooli (Hanna, Maret) kõndides, maja tagaaias mängides, marju ja õunu korjates... ikka näis päike taeva- laotuselt naeratavat! --- Oli lastehaigusi, kergemaid või tõsisemaid - alati oli ema seal, kes ravis, jutte ette luges, väikese sõbraliku hooandmisega teele saatis, kuhu iganes meie tee meid viis. Või isa, kes eriti suvevahe- agadel meie pere juurde suvituskohata puhkusele tuli, jalutuskäike ning uurimisretki kogu perega ette võttis, või mõne lehtpuu varjus meid probleemide diskuteerimisele tiivustas. Ja kui oli Kristuse tulemise aeg ukse ees, jõulude ootest meie südamed rõõmu täis, siis sel ilusal ajal süütas pereisa meie Toompea nn "lastetoas" pühapäevaõhtuti advendiküünla, mis vaikselt leegitses küdeva ahjutule peegelduses. Kevaditi, Kristuse Kannatusaja ja Ülestõusmispühade ootel muutusid vanemaks saades meie elupäevad: lapsepõlveaeg muutus teismeliste omaks ja usk sai sügavama sisu.

Teekonna lõpp

1940. aasta suvel olevat Aleksander Kapp valmiva koguduse maja kohta, kuhu ka temale korterit ehitati, öelnud: "Tore ehitus, aga mina sinna sisse ei saa minna."

Tal oli õigus. 1. juulil 1940 läheb Aleksander Kapp korralisele suvepuhkusele, paludes lisaks ühte kuud ravipuhkuseks. Augustiski ei luba tal tervis tööle asuda ning ta esitab Konsistooriumile avalduse palvega oma ravipuhkust veel ühe kuu võrra pikendada. Seekord ei ole avaldus kirjutatud enam tema käega. Tööle ta enam ei jõudnudki. 9. septembril 1940 lõpetas krooniline südamelihase põletik selle elurõõmsa inimese töörohke ja rikka elu. 12. septembril sängitati Aleksander Kapp Kaarli vanale kalmistule.